

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רווחיים בתפוצות

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

ואתחנן תשע"ה

פרשת שבוע

ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים

הרב יוסף כרמל, ראש כולל "ארץ חמדה"

מיד אחרי שמשה רבנו "נתבשר" כי הוא לא יזכה להיכנס לארץ ישראל המערבית, הוא מודיע לעם ישראל כי הם כן יזכו לכך, אומנם, עם הנחיה מה עליהם לעשות כדי להמשיך ולזכות במתנה חשובה זו לאורך ימים ושנים. וז"ל הכתוב:

"ועתה ישראל שמע אל החקים ואל המשפטים אשר אנכי מלמד אתכם לעשות למען תחיו ובאתם וירשתם את הארץ אשר יקנך אלהי אבותיכם נתן לכם: ... ואתם הדבקים ביקנך אלהיכם חיים בלכם היום: ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים כאשר צונו יקנך אלהי לעשות כן בקרב הארץ אשר אתם באים שמה לרשתה: ושמרתם ועשיתם פי הוא חקמתכם ובינתכם לעיני העמים אשר ישמעון את כל החקים האלה ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה: פי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו כיקנך אלהינו בכל קראנו אליו: ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים ככל התורה הזאת אשר אנכי נתן לפניכם היום" (דברים ד', א-ח).

אין צורך במאמץ מיוחד כדי להבחין שמשה רבנו, מפי הגבורה, שם דגש חזק מאוד על החקים והמשפטים הצדיקים (נכון שיש עוד אזוהרה בכתוב החוזרת ומודגשת אבל בה לא נדון הפעם). הצירוף חק ומשפט בפשט, בוודאי עוסק במערכת המשפט הישראלית (אין זה מבטל דרשות אחרות שהרי הדרש בנוי על גבי הפשט ואכמ"ל). החוק והמשפט הם הבסיס לקיומה של כל מערכת חברתית מדינית, בוודאי של עם ישראל עצמאי, החי בארצו. לכן, מיד אחרי יציאת מצרים: "שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו" (שמות ט"ו, כה). שם קיבל עם ישראל על עצמו לחיות בחברה מסודרת, שמנהלת את חייה תחת מערכת משפט (בלשון חז"ל דינין), וזה מה שהפך אותם מחבורת עבדים הבורחים ממצב של שעבוד, לחברה מסודרת, מתוקנת ומרוממת על נס - ושם נסהו. אבל צריך לשים לב שמשה רבנו מדגיש "חקים ומשפטים צדיקים". הדגשה זו מחברת אותנו לשתי הכרזות מכוונות המופיעות בכתוב בדורות אחרים. הראשונה עוסקת במימוש ההבטחה כי זרעו של אברהם (עם ישראל) ירש את הארץ ויקים בה ממלכה, שתהיה מיוסדת על דרכו: "ואברהם היו יתיה לגוי גדול ועצום ונברכו בו כל גווי הארץ: כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת אחריו ושפרו דרך יקנך לעשות צדקה ומשפט למען יקנך על אברהם את אשר דבר עלי" (בראשית י"ח, יח-ט).

השנייה, הגדרת דרכו של דוד בן ישי, מייסד מדינת היהודים הראשונה: "וימלך דוד על כל ישראל ויהי דוד עשה משפט וצדקה לכל עמו" (שמואל ב ח', טו).

לא פלא שחז"ל, בעקבות הנביאים, מסרו לנו כי הדרך לגאולה שלמה מתחילה בתיקון מערכת המשפט, כפי שקראנו בהפטרה האחרונה:

"אשיבה שפטיך כבראשנה ויעצין כבתחלה אחרי כן יקרא לך עיר הצדק קריה נאמנה: ציון במשפט תפדה ושכיה בצדקה" (ישעיהו א', כו-כז)

מערכת משפטית משמעותה היא, חוק השווה לכל, ושוויון לכולם לפני החוק. אסור שיהיו יוצאים מן הכלל לשני העקרונות הבסיסיים הללו. כך נפסק גם להלכה על ידי הרמב"ם וגדולי ישראל בעקבותיו. כלל זה הינו כלל אוניברסלי שמחייב כל מערכת משפטית גם באומות העולם. לכן, התורה מדגישה גם בפרשתנו וגם אצל אברהם: "פי הוא חקמתכם ובינתכם לעיני העמים", ונברכו בו כל גווי הארץ".

החידוש של אברהם, משה ודוד הוא בהכנסת המרכיב הרך של ה"צדקה" בתוך המערכת הנוקשה של ה"חוק והמשפט". הצורך בשילוב בין שני העולמות, שלכאורה אינם נפגשים, הוא אתגר קשה המחייב מאמץ ועבודה קשה.

לאחר שנים מרובות בהן מערכת המשפט הישראלית, היהודית-תורנית, הייתה בבחינת "הלכתא למשיחא", כלומר, עיסוק תיאורטי בלבד, ללא יכולת פעולה ובוודאי לא יכולת אכיפה, מעטים בלבד עסקו בתחום חשוב ויסודי זה, בחסדי השם, זכה דורנו לשינוי מופלא. יש אפשרות לעסוק בנושאים אלה וליישם הלכה למעשה.

אנו נשתדל להמשיך לגדל ב"ארץ חמדה" דור של תלמידי חכמים, בעלי ידע משפטי תורני ברמה הגבוהה ביותר, שישמו את עקרונות "המשפט והצדקה" ברשת בתי הדין "ארץ חמדה-גזית".

לע"נ מר שמואל שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלביע י"ז בסיוון תשע"ד	לע"נ רבי יעקב בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג ז"ל	לע"נ ר' מאיר בן יחזקאל שרגא ברכפלד ז"ל	לע"נ מרת שרה ונגרובסקי בת ר' משה זאב ע"ה נלביע י" בתמוז תשע"ד	לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלביע ט' בכסלו תשס"ט
--	---	---	--	---

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

Eretz Hemdah
2 Bruriya St. POB 8178 Jerusalem 91080
Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

ארץ חמדה, ע"ר
רח' ברוריה 2 ת.ד. 8178 ירושלים 91080
טל' 02-5371485 פקס: 02-5379626

www.erezhemdah.org info@erezhemdah.org

ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט

חמדת הדף היומי

הפרת נדר לשתי נשותיו, כאחד

הרב עקיבא כהנא

הגמרא בנדריים (עג, א) הסתפקה האם אדם יכול להפר האם בעל יכול להפר בבת אחת נדרים של שתי נשיו שנדרו כל אחת בנפרד? הגמרא הביאה ראייה ממחלוקת תנאים לגבי מקור הדין להלכה שאין משקים שתי סוטות ביחד במים המרים: אם הוא מטעם חשש כלשהו בסוטה (מפני שלבה גס בחבירתה'), או שהוא נלמד מהפסוק 'והשקה אותה' - ולא אותה וחברתה. הגמרא אינה מסבירה האם ממחלוקת התנאים יש ראייה לכך שניתן להפר את שני הנדרים יחד, או שאי אפשר.

הראשונים נחלקו מהי מסקנת הגמרא:

- א. **רמב"ם** (נדריים יב, יד) - מסקנת הגמרא שניתן להפר לשתי נשים. הראשונים מסבירים שלדעתו דווקא בסוטה לא משקים ביחד, בגלל החשש המיוחד לדיני סוטה.
- ב. **רמב"ן**, **רא"ש** (י, ה) - למסקנת הגמרא לא ניתן להפר לשתי נשים, כמו שלא ניתן להשקות שתי נשים במקרה של סוטה. שתי הדעות שהובאו לגבי סוטה למדו זאת מדרשת הפסוק, אלא שהדעה הראשונה הסבירה את 'טעמא דקרא'.

הר"ן (פו, ב ד"ה למימרא) סובר שאין להפר נדרי שתי נשים בבת אחת, ומאותו טעם הבעל גם לא יכול להקים את נדרי שתי נשיו יחד. **אור שמח (יב, יד)** כותב שדין זה של הר"ן אינו הגיוני, שהרי הקמה מועילה גם בלב, ולא יתכן שדין שאינו מצריך פעולה, אלא רק מחשבת הלב, לא יכול להעשות לשתי נשים יחד. אלא וודאי שהקמה מועילה בבת אחת, ומכאן יש להוכיח כשיטת הרמב"ם לעיל, שמועילה גם הפרה לשתי נשים יחד.

בשו"ת דובב מישרים (ב, טו לגאון מטשעבין) למד מכאן לדיני קדיש: לדעתו הסיבה שאדם לא יכול להפר לשתי נשיו בדיבור אחד, היא מכיון שאינו יכול לכוון לשתי הנשים באותו דיבור. מאותה סיבה הוא שולל אמירת קדיש אחד לעילוי נשמת שני נפטרים בו זמנית. גם **האגרות משה (יורה דעה א, רנד)** שלל אמירת קדיש על כמה אנשים מטעמים אחרים, אמנם לעומת זאת ישנם רבנים המתירים.

מדברי הידובב מישרים נראה שהבין שטעם האיסור הוא משום שאדם אינו יכול לכוון דעתו לשני אנשים. אך מדברי היאור שמח ניתן לראות כי האיסור הוא 'פורמלי' - שהאדם אינו יכול לבצע שתי 'חלויות' על ידי מעשה אחד, והשאלה היא האם צריך לכל נדר ונדר הפרה משלו, או לא. כהבנה זו עולה גם מהתוספתא (נדריים ו, א) שכתבה יחד את המקרה של חמש נשים שנדרו, ומקרה של אשה אחת שיש עליה חמישה נדרים: בחמישה נדרים ודאי שהבעיה היא 'פורמלית' כלומר, שאולי כל דיבור נדר צריך הפרה פרטית, ומשמע שאותה בעיה עשויה להיות בהפרת נדרן של חמש נשים.

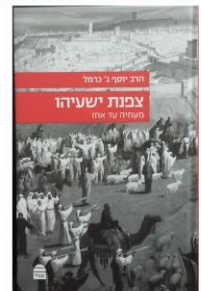
סיכום: הגמרא הסתפקה מהו הדין בבעל הרוצה להתיר שני נדרים של שתי נשיו בבת אחת, ונחלקו הראשונים מהי מסקנת הגמרא. בדומה לכך, ישנו דיון גם לגבי קיום הנדר. היו שהביאו מסוגיה זו ראייה לעניין אמירת קדיש אחד לעילוי נשמת שני נפטרים, אולם אפשר לדחות ראייה זו, כיון שטעם הדין בהפרת נדרים אינו משום שהמפר מתקשה לכוון את דעתו עבור שני נדרים, אלא 'פורמלי' - שכל נדר צריך מעשה הפרה מיוחד.

חדש - "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל

הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפיה למשיח שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימיו של חזקיהו. צפנת ישעיהו: מעזיה עד אחז מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטוריה בתולדות עמנו: עזיה, המלך שדרש את האלוהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאו; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו.

בביאורו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו וגדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות חז"ל. קריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סוגיות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.

לרכישה

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פיסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישי, זכויות אזרח ועוד ועוד.

זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה

הרב יוני לביא, מנהל מוקד "חברים מקשיבים" לנוער (טל: 1599-5000-54 בכל ערב, ובאתר: makshivim.org.il)
ופעיל ב'לב אבות' - קו יעוץ להורי מתבגרים (טל: 02-9973232 ובאינטרנט levavot.org.il)

רוצים חתונות? קדימה לעבודה!

מה כבר לא נאמר על תופעת הרווקות המאוחרת? למה זה קורה ומי האחראי, מה ההשפעה של החברה ומה החלק של הרווקים בעניין. אין מצב שלא קראתם פה ושם כמה ניתוחים מלומדים ומחקרים מקיפים, ראיונות מרגשים או תובנות מפתיעות. אחרי ככלות הכול, הנושא עדיין בוער ופתרון מניח את הדעת – אין. אלפי רווקים ורווקות מקסימים ואיכותיים עדיין מחפשים את שאהבה נפשם והלב צורב וכואב מן הבדידות ומן הציפייה.

בשורות הבאות לא באנו לחדש חידושים ולא להציע פתרונות מקוריים. רק לשתף בשמונה-עשר רעיונות פשוטים שאם אפילו חלק קטן מן הקוראים של הטור הזה יאמצו רעיון או שניים מהם, עוד השנה נזכה בעז"ה לכמה וכמה חתונות מאושרות.

1. **'אני לא יודע איך עושים את זה'** - לסמן פס על המחשבה המוטעית כאילו צריך כשרון מיוחד כדי להיות שדכן. אינספור זוגות השתדכו בזכות יוזמות ספונטאניות של אנשים רגילים כמוני וכמוך שאין להם תואר מאף אוניברסיטה לשדכנות. עלה לכם רעיון נחמד? קדימה, זרמו איתו הלאה. עוד היום!
2. **להתגבר על מכשולים בדרך** – המון רעיונות מקסימים לשידוכים פוטנציאליים לא יצאו אל הפועל מסיבות מטופשות - לא היה לי את המספר של הבחורה * התקשרתי להציע לבחור והיה אצלו כל הזמן צליל של שיחה ממתינה * זה נראה נורא מתאים אבל היא בטח לא תרצה אותו כי הוא חוצניק/צעיר ממנה בשנתיים (למה להחליט בשבילה? אולי פשוט תשאלי אותה ותתני לה לבחור!).
3. **לא להרפות** – התקשרת להציע לבחור והוא אמר שהוא בדיוק התחיל לצאת עם מישהי? אין בעיה. רשום ביומן שלך להתקשר אלי שוב עוד שבועיים לשאול מה קורה. יש לך רעיון טוב ביד? חבל לתת לו להתפסס...
4. **שדכן מוסדי** - כל ישיבה, תיכון או אולפנה תעסיק אדם בתשלום שיהיה אחראי על שידוכי הבוגרים. הדבר קיים בכמה מקומות וזוכה להצלחה לא מבוטלת.
5. **אחריות קהילתית** – כל קהילה תמנה אדם או שניים להיות אחראי על הרווקים/ות שלה. הם יכינו רשימה מסודרת של כולם וינסו בדרכים שונות לעזור להם. קהילות בהן יש צעירים רבים בגיל המתאים תערוך פה ושם ערבים שיכללו הרצאה תורנית בשילוב מפגש חברתי והזדמנות להיכרות.
6. **מטרה משפחתית** – כל משפחה בוחרת רווק אחד ורווקה אחת ועושים מאמץ מיוחד לחתן אותם בעז"ה עד סוף השנה.
7. **אתרי היכרויות** – להשתחרר מן הסטיגמה כאילו יש משהו פסול בלהכיר את המיועד לך דרך האינטרנט. אפשר למצוא שם המון חבר'ה איכותיים, תורניים ומקסימים. אחוז הולך וגדל מן החתונות היום קורה בזכות הרשת.
8. **'שושבינים'** – אתר המיועד לא לרווקים עצמם אלא למישהו המחפש עבור קרוב משפחה או חבר.
9. **שדכנים מקצועיים** – יש לא מעט אנשים מוכשרים ומסורים העוסקים בנושא. חלקם זכו כבר להצליח בעשרות שידוכים. ראוי להסכים לתשלום מסוים אם מבקשים זאת בעת ההרשמה אך אין להסכים לשלם סכומים מופרזים כבר מראש.
10. **דמי שדכנות** – כל מי שזכה למצוא את זיווגו יקפיד על תשלום הגון ומכובד לשדכן (גם אם מדובר במישהו שלא זה המקצוע שלו אלא עשה את זה מן הצד). אם תיווצר נורמה ציבורית של תשלום 5000 ₪ על כל שידוך שהצליח יהיו הרבה יותר כאלו שיהיו מוכנים להתמסר ולהשקיע בעניין. אם זוג צעיר יידע שאם יצליח לשדך חבר/ה שלהם יזכו לתשלום שיכסה להם חודשיים שכירות דירה זה ייתן להם דרבון משמעותי להשקיע בזה.
11. **חישוב מסלול מחדש** – רווק/ה שהגיעו למספר מדוייטים רב יותר מספרי התני"ך מומלץ מאוד שיעשו חושבים ויבדקו את צורת ההתנהלות שלהם עוד לפני ששועטים הלאה אל הדייט הבא. מה שלא עבד בשלושים הפעמים הראשונות, קטן הסיכוי שיעבוד בשלושים או בשישים הבאות... יש יועצי זוגיות מעולים שיכולים בפגישה או שתיים לעזור לנתח את המצב, לנטרל גורמים מפריעים ולהצביע על דברים הדורשים תיקון.
12. **לתת צ'אנס** – לא לפסול מראש על סמך תיוגים / בגלל שההצעה הגיעה מאיזו דודה מעצבנת או ממישהו שלא מספיק מכיר אותי / כי אחרי חמש דקות של פגישה היא לא הייתה נראית מספיק זוהרת. הרבה הזדמנויות יקרות ירדו לטימיון בגלל פסילות מהירות. מי שיתן צ'אנס, שיהיה מוכן לשמוע ולברר ולנסות להכיר יותר לעומק – עשוי להרוויח ובגדול.
13. **משהו טוב מן העבר** – יצאת לפני שלוש שנים עם מישהי וזה נגמר אחרי שתי פגישות (אתה כבר לא זוכר על מה...) ובדיוק לאחרונה פגשת אותה באיזה אירוע בלי טבעת. אולי שווה לחשוב מחדש? אולי מה שלא התאים אז, יכול להתאים היום? יש אינספור סיפורים של כאלו שבסבב הראשון זה נגמר מאוד מהר, ובסופו של דבר אחרי חמש שנים התחתנו והיום הם חיים באושר.
14. **הפקת לקחים** – יצאת עם מישהי וזה לא התאים? אל תסתפק בשיחה איתה. תתקשר למי שהציע ותסביר לו במדויק למה זה לא התאים למה שאתה מחפש ואיך יוכל לקלוע יותר בפעם הבאה.
15. **תעביר את זה הלאה** – נפגשת עם מישהי ולא הלך ביניהם? עוד באותו ערב אתה לוקח את הטלפון הסלולארי שלך ועובר על רשימת החברים הרווקים שלך לחשוב למי היא כן יכולה להתאים.
16. **יוזמה** – ראית בבית הכנסת בחור שמוצא חן בעינייך? אל תחכי שהוא ידפוק אצלך בדלת. גלי יוזמה, בררי, הרימי טלפון, נסי לחפש מישהו שיוכל להכיר ביניכם. כשעוסקים במצווה כזו גדולה זה לא הזמן להתבייש.
17. **להתפלל** - לרשום על פתק שמות של שלושה רווקים/ות הקרובים לליבכם ולהזכיר אותם מידי יום בתפילה שלכם.
18. **לבחור** - ועכשיו אחרי שסיימתם לעבור על הרשימה לא נותר אלא לבחור דבר או שניים שתמצאו לאמץ.

יש לכם רעיונות נוספים? שתפו אותנו – yonilavi10@gmail.com

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ב)

Basel, Switzerland

באזל, שוויץ

אדר ב' תשנ"ב

מעמד הנולדים מנישואי כהן עם יהודיה בת גוי

שאלה

באבן העזר סימן ז' סעיף י"ז מופיע: כותי ועבד הבא על בת ישראל וילדה ממנו, אותה הבת פגומה לכהונה. מהאחרונים יוצא שאינה חללה ממש, ולכן פסקו שלא תצא. מה דין הוולד מנישואין אלה? האם הוא כהן או האם הוא חלל? לכאורה יש לנקוט כשתי החומרות - שלא לקרוא לו לכהן ולא ייטמא למתים. מצד שני, המשפחה אינה שומרת מצוות - אם נאמר להם שאינם כהנים, ייטמאו למתים. האם יש מקום לומר להם שהילדים ממשיכים להיות כהנים, ואז יש סיכוי שישמרו את כהונתם?

תשובה

כידוע עניין מעמדם של הנולדים לאם ישראלית מן הנכרי שנוי במחלוקת עוד מתקופת הגאונים¹, ועל כל פנים נפסקה הלכה בשו"ע שהוולד פגום לכהונה². מתוך ההתייחסות למעמד ה"דור ראשון" מגיעים הפוסקים גם לבידור מעמד הדור השני, היינו הוולד מנישואי כהן עם בת הגוי. יש שכתבו, שהואיל והבת פגומה לכהונה, אם נישאת- תצא, והוולד חלל³. יש שהכשירו את הוולד לגמרי מכיוון שהאיסור הוא מדרבנן והוא רק לכתחילה⁴. ויש שהגדירוהו כספק חלל, שמשמעותו כפי שצ"ע כבודו בשאלה: אסור לו להיטמא למתים, אך אין הוא נושא כפיו ואינו עולה ראשון לתורה⁵. בשאלה זו דן בעל ה"שרידי אש" בספרו⁶. הוא מגיע למסקנה (תוך בקשה שלא לסמוך רק עליו) שיש לפסוק כדרך-הביניים, שבעצם מוציאה ידי חובת כל השיטות, דהיינו שלא ישא כפיו אך גם יזהר מטומאה. לעומת זאת, אין הוא פוסל את העלאתו לתורה ככהן, שהרי אין כאן איסור לישראל כבנשיאת כפיים. נראה שכיוון זה של פתרון יכול להועיל גם בנידון דידן. יש לומר להם לבני המשפחה שהם כהנים, אלא שהם מנועים מלישא כפיים, ואם ימשיכו לשמור על כהונתם בהימנעות מהיטמאות, יוכלו לעלות לתורה ככהנים. אם ברור באופן חד-משמעי שאפשר לנהוג רק באחת משתי הדרכים, נראה שהואיל ורבים סבורים, שמדאורייתא בן אינו פגום לכהונה, עדיף לעשותם כהנים לכל דבר, לרבות נשיאת כפיים, מאשר התרתם להיטמא למתים.

¹ מסקנות הגמרא ביבמות (מה ע"ב) שהוולד כשר, ולא נזכר דבר בקשר לכהונה. "אוצר הגאונים" יבמות (עמ' 106) מביא בשם בה"ג שאם הוולד זכר - כשר בכוהנת, ואם נקבה - מותרת ללוי ולישראל אך אסורה לכהן. רי"ף שם מציג שתי דעות, ודעת ה"נמוקי יוסף" שמסקנתו להכשיר, רמב"ן, רשב"א וריטב"א הבינו מרי"ף להלכה שפגום לכתחילה, ובדיעבד אין להוציא. דעתו של רמב"ם (הל' איסורי ביאה פ' טו ה"ג), שנויה במחלוקת בין "מגיד משנה" ו"משנה למלך" מזה, ולעומתם "בית יוסף" (לטור רשב"א, ריטב"א ומאירי הבינו מרש"י בסוגיה שהבת אמנם פגומה לכהונה, אך לא הבן הוולד לישראלית מן הנכרי, וכן היא דעת מהרש"ל ב"ים של שלמה" יבמות (פ"ד סי' לח) ובתשובותיו (סי' יז).
² שו"ע (אבן העזר סי' ד, סעי' ה, יט. וסי' ז, סעי' יז). ועיין גם "פתחי תשובה" (בסי' ד ס"ק ג).
³ "באר הגולה" (בסי' ד, סעי' ה אות י) - וכן נראה דעת ה"חתם סופר" בשו"ת (אבן העזר ח"ד סי' קכה).
⁴ מהרש"ל ב"ים של שלמה" שם, בציון "לולי דמסתפינא".
⁵ "חלקת מחוקק" (שם בסי' ד ס"ק ג).
⁶ "ח"ג סי' ח ובהוצאה החדשה ח"א סי' עא).

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל
גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

מהו יאגיסטון?
האם מותר ליהודי לעבוד בקרקע השייכת לגוי?
מהי משמעות קניין הגוי בארץ ישראל?
האם יש קדושת שביעית בפירות הגוי?
מה כולל איסור אמירה לגוי בשמיטה?
מהן הגבלות על קניית יבול חו"ל?

שנת השבע
זה הזמן שלך

שמיתא

972-2-5371485 | shmita@eretzhemdah.org

יצא לאור! שו"ת במראה הבזק, חלק שמיני.

תשובות לשאלות מרבני הגולה. התשובות מתמודדות עם המציאות בעולם מודרני מתפתח בדרך של "דרכי דרכי נעם". הספרים עוסקים בארבעת חלקי ה"שלחן ערוך" תוך ניסיון לקחת בחשבון גם את החלק החמישי ההופך את התורה ל"תורת חיים".

